

Nyt om bøger *v/Jesper Jørgensen*

Det røde spøgelse

Som påpeget af Georg Metz i Dagbladet Information: "Historikeren Bertel Nygaard har i en grundig og perspektiverende fremstilling af perioden gennemlyst kommunismen i 1840'ernes danske politiske kultur og gjort begreb og fænomen nutidigt nærværende."

Jeg er helt enig. Bogen er godt skrevet og gennemtænkt. Der er en fin sammenhæng gennem bogen, med klare pointer. Den hæver sig imponerende over de grundige kildestudier og konkluderer overbevisende. Det er pionerforskning, der fører arbejderhistorien længere tilbage i tiden.

Centralt i bogen er begrebet kommunisme; dets fremkomst i Frankrig og ikke mindst dets modtagelse i 1840'ernes Danmark, vel og mærke før selverklærede kommunister overhovedet fandtes i landet. Ikke desto mindre fik begrebet virkning – det er bogens pointe.

Kan man få demokrati, uden at det medfører kommunisme? Det blev debatteret heftigt, da man i 1848-49 skulle udforme den grundlov, som ved bogens udgivelse sidste år i juni fejrede 165-års jubilæum.

Nationaløkonom og senere finansminister C. N. David var ikke i tvivl under debatterne på den grundlovgivende rigsforsamling i begyndelsen af 1849: De "kommunistiske Lærdomme og Læren om den almindelige Stemmeret har eet og det selvsamme Udspring". Gav man først de fattige politisk indflydelse, ville de snart benytte den til at angribe de riges ejendom. Resultatet ville blive kommunisme og den

moderne civilisations sammenbrud.

Og som om det ikke var nok, så havde de rige ifølge C. N. David også moralsk ret til at bestemme: "Det er vistnok sandt, at Formue ikke direkte kan tjene til et Maal for moralske Egen-skaber, ligesaa lidt som Aarene kunne gjøre det; men det er derfor ikke mindre sandt, at Formue i Almindelighed er Resultatet af visse Factorer, af hvilke de moralske Egen-skaber udgjøre en væsentlig Bestand-deel. Den, der har den mindste Ind-sigt i Productionen og veed, hvorledes Formue bliver til og vedligeholdes, vil aldrig kunne negte dette, og det er mig derfor vanskeligt at indsee, hvorledes han vil kunne negte, at den, som besidder en vis Formue eller betaler et vist Skattebidrag, i

BERTEL NYGAARD

DET RØDE SPØGELSE

KOMMUNISMEN OG 1840'ERNES
DANSKE POLITISKE KULTUR

Reglen maa ansees at besidde visse moralske Egenskaber."

Mange var heldigvis uenige. Men alle lagde de afstand til kommunismen. Den nationalliberale Orla Lehmann talte venligere om den jævne mand, men så snart håndværkere og fattigbønder selv krævede indflydelse, forbandede han dem som "kommunistiske Fanatikere". Men heller ikke de ville kendes ved kommunismen. For datidens politiske venstrefløj var demokratiet det bedste værn mod kommunismen.

Kommunismen var ingen steder at finde. Og dog syntes den at spøge overalt i 1840'ernes debatter. Den varslede om et anderledes fremtidssamfund, som måske ville komme: Himmerige på jord ifølge nogle; et truende helvede ifølge andre. Kommunismen skærpede vores forståelse af forandringen som et grundvilkår i den moderne verden.

Bertel Nygaard er lektor i moderne historie ved Institut for Kultur og Samfund, Aarhus Universitet. Blandt hans tidligere publikationer er bogen Guldalderens moderne politik. Krise, utopi og handling hos Johan Ludvig Heiberg (2011) samt adskillige artikler om beslægtede emner i 1800-tallets danske og europæiske historie.

Bertel Nygaard: Det røde spøgelse. Kommunismen og 1840'ernes danske politiske kultur. Udgivet af SFAH, 2014. 243 sider, ill. Pris: 199,- kr. Bestilling: www.sfah.dk/sfah@sfah.dk. Rabat for SFAH's medlemmer.